

Társadalmi berendezkedésünk egyik alapköve: a szexuális erőszak

Négy idézet Polcz Elaine Asszony a fronton c. könyvéből

Polcz Elaine (1922 – 2007)

A „Módszertani ajánlások a szexuális erőszakkal foglalkozó szakemberek számára” című kiadványunk bemutatása előtt – erről Pap Enikő beszél majd – irányítsuk a figyelmünket a szexuális erőszak társadalmi beágyazottságára, egyéni sorsokból összeálló, ám azokon messze túlmutató általános érvényére. A 90 éve született Polcz Elaine előtti tiszteletadásként most az ő méltán híres könyvéből, az Asszony a frontonból választottam négy idézetet. Négy idézet, az élet négy eltérő helyzete, négy változat a szexuális erőszakra.

1. Nászéjszaka

Hogy mentünk be, mit mondott, levetkőztetett-e, vagy magam vetkőztem? Semmit nem tudok felidézni. Egyszerűen nincsen emlékem az első éjszakáról. [...]
Elmondhatnám orvosi vagy pszichológiai szaknyelven, esetleg gúnyosan vagy frivolan, vagy röhögve, hogy mi történt, de hát nincsen semmi mondanivalóm. Fájt. Napokig fájt még ülni is. Álmos voltam, és fáradt. Reggel csodálkoztam rajta, hogy nem találtam ki előre, hogy az embernek szét kell vetni a lábát.

A szexuális erőszak egy rejtett, ugyanakkor történelmünkben, kultúránkban mélyen gyökerező, egyszersmind hétköznapi formájával állunk szemben itt. Az *embernek szét kell vetnie a lábát*, tudomásul kell vennie, hogy „feltörik”, s – mint Polcz Elaine esetében – esetleg azt is, hogy ifjú férje már a mézeshetek alatt is prostituáltakhoz jár, gonorrhéával fertőzve meg mit sem sejtő feleségét. Természetes, hogy a fiatal feleség letesz pályaválasztási terveiről és életét férje munkássága szolgálatának szenteli (megtanul gépelni, hogy legyen ki leírja a műveket). Mindez természetesen simul bele a tradíciókba: hiszen, mint ahogy mintegy mellel meg tudjuk, PA imádott édesapja kb. ugyanezt tette feleségével, számos párhuzamos szeretőjével, és élemedett korában abban a boldog tudatban hunyta le a szemét, hogy körülötte minden a legnagyobb rendben volt mindig.

2. Hadierőszak

Hallottam, ahogy a mennyezetről egy női hang csapott le: anyu, anyuka! – kiabálta. Aztán rájöttem, hogy az én hangom az, én kiabálok.
Mikor rájöttem, abbahagytam, csöndesen, mozdulatlanul feküdtem. A tudatommal nem tért vissza a testérzékelésem, mintha megdermedtem vagy kihültem volna. Az ablaktalan, fűtetlen szobában, meztelen alsótesttel fázhattam is. Nem tudom, még hány orosz ment át rajtam azután, azt se, hogy azelőtt mennyi. Mikor hajnalodott, otthagytak. Fölkeltem, nagyon nehezen tudtam mozogni. Fájt a fejem, az egész testem. Erősen véreztem. Nem azt éreztem, hogy megerőszakoltak, hanem azt, hogy testileg bántalmaztak. Ennek semmi köze nem volt az öleléshez, sem a szexushoz. Semmihez se volt köze. Egyszerűen – most jövök rá, ahogy írom, hogy a szó pontos: – **erőszak**. Az volt.

Nem csak háborúban fordul elő – a mi európai generációnk egyébként a délszláv háború idején győződhetett meg róla, hogy a tömeges nemi erőszak elválaszthatatlan része a háborúnak.

A hadierőszak békésnek mondott viszonyok között alkalmazott változata a **csoportos nemierőszak**, a „parti”, sőt, ennek legbékésebb, még az elkövetők számára sem nyilvánvaló formája a **legénybúcsú** és más hasonló közösségi alkalmak, amikor férfiak csoportja nők (nem egyszer prostituáltak) bevetésével „játssza el” az obligát csoportos nemi erőszakot.

(A nők elleni „háborús” erőszak a eset a „**nőközösség**”: ez a szexuális forradalom néven ismert folyamat egyik mellékterméke volt – szinte mindegy is, hogy milyen ideológiával, mindenesetre a társadalmi haladás zászlóshajóin erőszakolták meg a nőket, csoportosan. És bizony kellett nekik maguknak is lelkesen igenelniük ezt az erőszakot.)

A **prostitúció** ugyancsak egy tömeges nemierőszak-intézmény. Háttére: gyermekkorban elszenvedett szexuális és/vagy fizikai erőszak, elhanyagolás, a nők alacsonyabb rendű helyéről, alávetett szerepéről alkotott és a gyermekek fejébe vert kép. Férfihadak folytatják a nők elleni háborújukat, egyénileg vagy társakkal együtt portyázva, kedves fegyverüket, a pénzt csörgetve a zsebükben.

3. A hallgatás parancsa is része a szexuális erőszaknak

– Mondták, hogy az oroszok erőszakoskodtak a nőkkel. – Nálatok is? – kérdezte anyám. – Igen – mondtam –, nálunk is. – De téged nem vittek el? – kérdezte anyám. – De igen, mindenkit – mondtam, és ettem tovább. Anyám kicsit rám nézett, és azt mondta csodálkozva: de miért hagyta magad?
– Mert ütöttek – mondtam, és ettem tovább. Az egész kérdést nem éreztem sem fontosnak, sem érdekesnek.
Erre valaki könnyedén és tréfásan kérdezte: sokan? – Nem tudtam megszámolni – mondtam, és ettem tovább. – És képzeld el, tetű is volt a pincében – mondta anyám. – Nálunk is – mondtam én. – Te csak nem lettél tetves? – kérdezte anyám. – De igen – feleltem én. – Hajtetűtök volt? – kérdezte anyám. – Mindenféle – mondtam én, és ettem tovább.
Anyám vacsora után félrehívott, és azt mondta: kislányom, ilyen csúnya vicceket ne csinálj, még elhiszik!
Ránéztem: anyukám, ez igaz! – Anyám sírni kezdett és megölelt. Akkor azt mondtam: anyukám, mondtam, hogy mindenkit elvittek, hogy minden nőt megerőszakoltak! Azt mondtátok, itt is elvitték a nőket.
– Igen, de csak azokat, akik kurvák. És te nem vagy olyan – mondta anyám. Aztán rám borult és könnyögött: kislányom, mondd, hogy nem igaz! – Jó – mondtam –, nem igaz, csak úgy vittek el, betegeket ápolni.

Fontos, hogy **higgyünk a szexuális erőszak áldozatának**. (Persze, persze: előfordulhat, hogy valaki nem mond igazat. De nem valószínű.) A „kétségbevonás” maga is az erőszak része: „csak azokat, akik kurvák” – mondta az anya, vagyis akaratlanul is lekurvázta, kirekesztette a tisztas társadalomból a lányát – föltéve persze, ha az nem hajlandó hallgatni arról, ami történt vele.

Az egyik **legnagyobb hiba**, amit akár hozzátartozóként, barátként, akár szakemberként elkövethetünk, **ha az áldozatnak nem hisszük el**, hogy igazat mond, ha beléfojtjuk az igazságát. A szexuális erőszak mély társadalmi beágyazottsága ugyanakkor nagyon megnehezíti az őszinte és felelősségteljes szembenézést a problémával. Miközben mi itt arra biztatjuk a szakembereket, hogy higgyenek az áldozatnak, nem tudunk segítséget nyújtani nekik maguknak ahhoz, hogy saját szexuális traumáikkal elszámoljanak.

(Sokkal több mindenkit ér szexuális erőszak, különösen annak rejtettebb, a „Nászéjszaka” cím alatt ismertetett formái, semmint hogy arra számíthatnánk, az áldozatokat nem-áldozatok, s nem is elkövetők fogják ellátni. Gondoljuk csak el, milyen nehéz feladat elismerni egy nem túl brutális szexuális erőszak által okozott sérelmeket akkor, ha az áldozattal foglalkozó szakember magánéletében ennél súlyosabb erőszakcselekmények elkövetője vagy áldozata nap mint nap.)

4. A hatalommal való visszaélés

(a következő példa egész végletes hatalmi visszaélést mutat be, hiszen itt a haldoklónak éppen úrvacsorát osztó pap követi el a szexuális erőszakot:)

Kenetes szöveggel megállt az ágyam előtt és mondta: Testvérem, mindig készen kell lennünk arra, hogy meglátogat az Úr, és megközelíthet bennünket halálunk órája. – Emlékszem, jól mulattam, és úgy gondoltam: ezt jobban tudom, mint te. Még sok kenetteljes mindent mondott, megsimogatta a vállamat, és éreztem, hogy becsúsztatja a kezét a nyakamhoz és megérinti, mintegy simogatva, majd megy lefelé a mellem irányába. Pontosan éreztem, hogy ez a mozdulat a férfi mozdulata. Azon a címen, hogy beteget lát el, tulajdonképpen kiéli elfojtott vágyait. Kevés erőm volt, de felültem, és kijelentettem: egyedül szeretnék maradni, nem kívánom magamhoz venni az Úrvacsorát, legyen szíves, hagyjon magamra. – Erre ő tovább beszélt és átölelt, hogy lefektessen. Rászóltam: ha azonnal nem megy ki, csöngetek és a nővérrel kivezettem. Rám nézett és azt mondta:

A haragvó embert nem szereti az Isten.

A nők elleni erőszak egész intézményrendszert tart fenn, amely a legkülönfélébb társadalmi rendszerekben, a legkülönfélébb hatalmi struktúrákban egyaránt biztosítja a társadalom egyik felének hatalmát a másik fölött: ennek csupán egy, bár talán a legfontosabb, igen változatos formákban megnyilvánuló eszköze a szexuális erőszak.

Bárki lehet szexuális erőszak áldozata, de azért tudjuk, hogy a fő célpont a nő.

Mégis: a szexuális erőszak egész kultúrája fenn sem maradhatna, **ha nem lenne elegendő számú gyermekáldozata**. A gyermekek elleni szexuális erőszak – a hatalommal való visszaélés e speciális esete – a biztosítéka annak, hogy ez a gyakorlat generációkon keresztül adódik át, hogy rengeteg formája normálisnak, természetesnek tetszik, s hogy olyan nehéz fellépni ellene.

Éppen ez, a gyermekek ellen alkalmazott szexuális erőszak – annak megannyi formája – lehet a magyarázata annak is, hogy a szexuális erőszak a hatalom gyakorlásának bevett módszerei

közé tartozik, s mint ilyent, adott esetben férfiak ellen is bevetik. Ugyanolyan szörnyű az, ha egy férfit ér szexuális erőszak, mint ha egy nőt. (Ugyanakkor a szexuális erőszak „társadalomszervező feladatát” a nők elleni erőszak formájában tölti be.)

A szexuális erőszak – mint **társadalomfegyelmező eszköz** – eléri a célját akkor is, ha nem minden nőt erőszakolnak meg – **elég, ha minden nő tudja, megerősokolhatják.**

Sokan úgy gondolják: ha az ember vigyáz magára (nem öltözik és nem viselkedik kihívóan, óvatos, nem jár veszélyes helyeken rossz időben stb.), akkor nem erőszakolhatják meg. Ez persze nem igaz, de ettől függetlenül az erőszak máris betöltötte hivatását: a nők nem viselkednek, nem járnak úgy és ott, ahogy és ahol akarnak, mert különben erőszak áldozatául eshetnek.

A szexuális erőszak intézményrendszere ellen a **KERET** Koalíció egy a megelőzés, a védelem és a rehabilitáció terén egyszerre fellépni kész intézményrendszer kidolgozását és működtetését ajánlja.